

ผลของโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม ของนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

The Effects of The Program Based on Five Precepts for Developing Social Responsibility of The First Year Undergrad Students Kasetsart University Bangkhen Campus

มินตรา ศักดิ์ดี*
จิตตินันท์ บุญสุภกรกุล**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลคะแนนพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างนิสิตที่เข้าร่วมโปรแกรมฯ กับนิสิตที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฯ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนิสิตเพื่อเข้าร่วมโปรแกรมฯ งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มทดลองที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ คือ นิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ลงทะเบียนในภาคปลายในรายวิชา 01387101: ศิลปะการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ปีการศึกษา 2557 จำนวน 20 คน โดยเข้าร่วมโปรแกรม 12 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) โปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม 2) แบบวัด

ความรับผิดชอบต่อสังคม 3) แบบบันทึกการเรียนรู้ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อโปรแกรมฯ และต่อผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าสถิติ ใช้ Non Parametric Statistics (The Wilcoxon Matches Pairs Signed Rank Test และ The Mann -Whitney U Test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภายหลังจากทดลอง นิสิตกลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 2) ภายหลังจากทดลอง นิสิตกลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนา ความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่านิสิตกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นิสิตกลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นว่า การเข้าร่วม

*นิสิตปริญญาโท ภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

**รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

โปรแกรมศีล 5x ช่วยให้นิสิตมีการพัฒนาพฤติกรรม การมีความรับผิดชอบ ต่อสังคมมากขึ้น ทั้งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม การเสียสละ ต่อส่วนรวม และการปฏิบัติ ตามหลักคุณธรรม ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาบัณฑิตที่มีคุณภาพ เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ และของโลก ต่อไป

คำสำคัญ: โปรแกรม ศีล 5, ความรับผิดชอบต่อสังคม, นิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the effects of the Program Based on Five Precepts for developing social responsibilities of the first year undergrad students before and after participated in the program 2) to compare score of experimental group students who participated in the program Based on Five Precepts with control group students. This research was the quasi experimental. The experimental group was 20 students of the first year undergrad students in the Arts of living with other courses in the second semester, academic year 2014. They participated in the program for 12 sessions, 50 minutes per each session. The instruments used in this research were: 1) the Programs Based on Five Precepts 2) the Social Responsibility Test. 3) the Student's Self-Report in each session 4) the Student's Opinion Questionnaire towards the Programs Based on Five Precepts and the researcher. Mean, standard deviation,

summary content, Non Parametric Statistics (The Wilcoxon Matches Pairs Signed Rank Test and The Mann- Whitney U Test) were utilized for analyzing data.

The research results indicated that: 1) the posttest scores from the Social Responsibility Test of the experimental group were higher than their pretest scores at .05 level of significance. 2) the posttest scores from the Social Responsibility Test of the experimental group were higher than posttest scores of the control group at .05 level of significance. The experimental group reported that after participating in the programs help students to develop social responsibilities including participation in the social activities, sacrifice to the public and do on right moral. That should be used to develop people, better quality and cultivate social responsibility to the youth of the nation for good citizen of the world

Keywords: Five Precepts Programs, social responsibilities, the first year undergrad students

บทนำ

ยุคศตวรรษที่ 21 เป็นยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากเทคโนโลยีสารสนเทศและการคมนาคมที่ล้ำสมัย การรับรู้ข้อมูลต่างๆ ทุกภูมิภาคของโลกรวดเร็วอย่างไม่สิ้นสุดผ่านกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ฟังพาเทคโนโลยีสารสนเทศในทุกช่วงเวลาของชีวิต อีกทั้งวัฒนธรรมต่างชาติที่หลั่ง

ไหลเข้ามาทำให้องค์กรและบุคคลต่างมุ่งพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ค่านิยมและประเพณีดั้งเดิมที่ดั้งเดิมถูกทำลาย มีการแสวงหากำไรมากขึ้น คำหนึ่งถึงประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง วิถีชีวิตดำเนินไปด้วยการแข่งขัน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2555) สถานการณ์เหล่านี้เป็นตัวชี้วัดที่ชัดเจนว่าสังคมไทยกำลังเผชิญกับวิกฤติความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมและจริยธรรม

องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน จึงเริ่มเกิดแนวคิดในการปรับตัวและเตรียมการเพื่อพัฒนาการดำเนินภารกิจให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาบุคคล โดยเฉพาะบุคคลที่จะรับเข้าทำงานต้องมีคุณภาพ ควบคู่คุณธรรม แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility – CSR) จึงเป็นแนวคิดหลักที่ตอบสนองการดำเนินภารกิจขององค์กรที่มุ่งเน้นประโยชน์ต่อส่วนรวมและสร้างสรรค์สังคมให้เจริญก้าวหน้ามากขึ้นไปพร้อมกัน ซึ่งการแสดงควมรับผิดชอบต่อสังคมนั้น เป็นหน้าที่ที่ทุกองค์กรจะต้องให้ความสำคัญรวมทั้งองค์กรการศึกษา โดยในการประชุมระดับโลกด้านการอุดมศึกษา (World Conference on Higher Education: WCHE) ปี 2009 ที่ประเทศฝรั่งเศส ได้กำหนดประเด็นบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (The New Dynamics of Higher Education and Research For Societal Change and Development) (วัลภา เฉลิมวงศาเวช, 2555) กล่าวคือ มหาวิทยาลัยในฐานะองค์กรการอุดมศึกษา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จึงไม่ควรทำหน้าที่แต่เพียงการผลิตบัณฑิต การวิจัย และการบริการวิชาการต่อสังคมแต่เพียงเท่านั้น

มหาวิทยาลัยจะต้องแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (University Social Responsibility - USR) โดยการสร้างกลไกการช่วยเหลือฟื้นฟูเศรษฐกิจและสร้างสันติภาพ ด้วยการผลิตคนที่มีคุณภาพเข้าสู่ตลาดแรงงานและผลิตพลเมืองโลกที่มีความรับผิดชอบต่อและมีคุณธรรมจริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2555)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในฐานะสถาบันการอุดมศึกษาที่มุ่งสร้างศาสตร์แห่งแผ่นดิน เพื่อความกินดีอยู่ดีของชาติ จึงมุ่งเน้นการผลิตทรัพยากรบุคคลที่มีปัญญา รู้เหตุรู้ผล อยู่ในคุณธรรม มีจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม และร่วมรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งได้กำหนดอัตลักษณ์ของนิสิต คือ สำนึกดี (Integrity) มุ่งมั่น (Determination) สร้างสรรค์ (Knowledge Creation) และสามัคคี (Unity) รวมเรียกว่า IDKU เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนควบคู่กับการจัดกิจกรรมให้กับนิสิตระดับปริญญาตรีโดยเฉพาะนิสิต ชั้นปีที่ 1 ที่มีช่วงอายุประมาณ 18 – 20 ปี ธรรมชาติของการพัฒนาตามช่วงวัย อยู่ในช่วงที่กำลังแสวงหาตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพเข้าสู่ผู้ใหญ่ การจัดกิจกรรมที่สอดแทรกคุณธรรมให้นิสิตในช่วงวัยนี้ จึงช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ ทักษะ ความรู้ความสามารถ พัฒนาการทางบุคลิกภาพ สุขภาพ ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่นิสิตได้ (สภามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2554)

การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานิสิตควรเริ่มต้นปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานได้แก่ ศีล 5 พระธรรมปิฎก (2540) กล่าวว่า ศีล 5 เป็นหนึ่งในหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่เปรียบเสมือนหลักประกันของสังคม เพราะเป็นคุณธรรมซึ่งอนุমানได้จากวิถีการดำเนินชีวิตตามปกติของชาวไทย ได้แก่ ไม่มุ่งทำร้ายผู้อื่น ไม่ทุจริตฉ้อโกง ไม่ประพฤติผิดในกาม ไม่หลอกลวง กล่าวเท็จ และไม่เกี่ยวข้องสิ่งเสพติดให้โทษ ศีล 5

ที่เป็นคุณธรรมพื้นฐานนี้จะเสริมสร้างให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข และเป็นการพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ชุมชนและสังคม แต่ในขณะที่สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย วิถีชีวิตของคนไทยก็ปรับเปลี่ยนตาม ปัญหาทางศีลธรรมในสังคมปัจจุบันมีความซับซ้อน ดังนั้นเครือข่ายพุทธศาสนิกเพื่อสังคมนานาชาติจึงมีการตีความศีล 5 แบบใหม่เพื่อให้ทันกับความซับซ้อนและครอบคลุมปัญหาการขาดคุณธรรม ทั้งการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันที่ลดลง ซึ่งล้วนแต่เป็นสาเหตุของการขาดความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งสิ้น

ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญของการสร้างโปรแกรมส่งเสริมคุณธรรมพื้นฐาน คือ ศีล 5 ตามการตีความแบบใหม่ของเครือข่ายพุทธศาสนิกเพื่อสังคมนานาชาติ เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่อยู่ในช่วงวัยของการเรียนรู้และปรับตัว เพราะหากนิสิตเกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องตั้งแต่แรกของการปรับตัวในสังคมมหาวิทยาลัยย่อมส่งผลให้นิสิตเป็นประชากรที่ใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีคุณธรรม โดยการสร้างโปรแกรมในครั้งนี้มุ่งหวังว่าผลการศึกษาจะสามารถพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้นิสิตเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีศักยภาพในตลาดแรงงาน และพัฒนาไปสู่เป็นความ เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของไทยและโลกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฯ
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความ

รับผิดชอบต่อสังคมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

สมมติฐานการวิจัย

ภายหลังจากที่นิสิตเข้าร่วมโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม นิสิตมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้น โดยมีคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมภายหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมศีล 5 สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมศีล 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ลงเรียนภาคปลาย ปีการศึกษา 2557 ในวิชาเรียนรวม หมู่ 1 ซึ่งเป็นวิชาในการควบคุมดูแลของคณะมนุษยศาสตร์ จำนวน 598 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 01387101: ศิลปะการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ภาคปลาย ปีการศึกษา 2557 จำนวน 158 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 20 คน

ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรต้น คือ โปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม

ตัวแปรตาม คือ ความรับผิดชอบต่อสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิต เป็นโปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีขั้นตอนในการสร้างโปรแกรมดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบแนวคิดที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม และศึกษาหลักสูตรมศิล 5 จาก หนังสือ บทความ และเอกสารงานวิจัยต่างๆ

2. ผู้วิจัยนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา หนังสือ บทความ และเอกสารงานวิจัยต่างๆ มาสร้างเป็นโปรแกรมมศิล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม จำนวน 12 ครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมในแต่ละครั้ง ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม ทักษะที่ใช้ สื่ออุปกรณ์ และการประเมินผล โดยโปรแกรมมศิล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละครั้งจะประกอบด้วย 1) ชื่อกิจกรรม 2) วัตถุประสงค์ 3) วิธีการดำเนินการจัดกิจกรรม 4) กิจกรรมที่ใช้ในแต่ละครั้ง 5) วิธีการประเมินผล

3. นำโปรแกรมมศิล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมเสนอต่อประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ของ วัตถุประสงค์ วิธีการดำเนินการจัดกิจกรรม กิจกรรมที่ใช้ในแต่ละครั้ง และวิธีการประเมินผล ดำเนินการปรับและแก้ไขตามข้อเสนอแนะของประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อทำการตรวจสอบด้านความสอดคล้อง ความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ การดำเนินกิจกรรม การประเมินผล สื่อและอุปกรณ์ แล้วจึงรวบรวมข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านมาแก้ไข

4. นำโปรแกรมมศิล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วจึงนำเสนอให้ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักตรวจสอบอีกครั้งก่อนนำโปรแกรมมศิล 5ฯ ไปทดลองกับกลุ่มทดลอง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ชุด โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมของ นิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน ได้พัฒนาจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมของนายบุเรงนอง จักรมณี (2556) ลักษณะของแบบวัดที่พัฒนานั้นเป็นสถานการณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับนิสิตระดับอุดมศึกษา อยู่บนพื้นฐานของการปฏิบัติตามหลักศีล 5 ซึ่งนิสิตสามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน มีโอกาสได้กระทำจริงและเกี่ยวข้องหรือแสดงคุณลักษณะด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ครอบคลุมความรับผิดชอบต่อสังคมที่ผู้วิจัยต้องการพัฒนา กำหนดไว้ 3 ด้าน ด้านละ 15 ข้อ คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม 2) ด้านการเสียสละต่อส่วนรวม 3) ด้านการปฏิบัติตามหลักคุณธรรม โดยสถานการณ์ในแต่ละด้านจะมีข้อความที่พัฒนาและสร้างขึ้นตามหลักศีล 5 ที่มีการตีความแบบใหม่ อย่างละ 3 ข้อ รวมทั้งสิ้น 45 ข้อ โดยแต่ละสถานการณ์มี 5 ตัวเลือก โดยได้กำหนดความหมายของตัวเลือก และเกณฑ์การให้คะแนนตามเกณฑ์ คือ “จริงมากที่สุด” ให้ 5 คะแนน หมายความว่า สอดคล้องกับคุณลักษณะในระดับมากที่สุด “จริงมาก” ให้ 4 คะแนน หมายความว่า สอดคล้องกับคุณลักษณะในระดับมาก “จริงปานกลาง” ให้ 3 คะแนน หมายความว่า สอดคล้องกับคุณลักษณะในระดับปานกลาง “จริงน้อย” ให้ 2 คะแนน หมายความว่า สอดคล้องกับคุณลักษณะในระดับน้อย “ไม่จริงเลย” ให้ 1 คะแนน หมายความว่า สอดคล้องกับคุณลักษณะในระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พิจารณาตรวจสอบข้อความคำถามและให้คำปรึกษาชี้แนะเบื้องต้น จากนั้นส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบข้อความคำถาม โดยถือเกณฑ์ตัดสิน

อย่างน้อย 3 ท่าน มีความเห็นว่าเครื่องมือมีความ สอดคล้องและครอบคลุมกรอบแนวคิดที่กำหนด จากนั้นนำแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบวัดความรับผิดชอบต่อ สังคมที่ผ่านการพิจารณาตรวจสอบไปทดลองใช้กับ นิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จำนวน 30 คน เพื่อพิจารณาความชัดเจนและความ สามารถในการเข้าใจข้อคำถามที่สร้าง ผู้วิจัยได้นำ แบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมไปตรวจหาค่า ความเที่ยงด้วย การหาค่าความสอดคล้องภายใน ของแบบสำรวจ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาคได้ค่า สัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.87

2. แบบบันทึกการเรียนรู้และความคิดเห็น ของนิสิตที่มีต่อโปรแกรมศิลป์ 5 เพื่อพัฒนาความรับ รับผิดชอบต่อสังคม เมื่อเสร็จสิ้นโปรแกรมการทดลอง ในแต่ละครั้ง ซึ่งมีลักษณะเป็นการรายงานด้วย ตนเอง (Self- Report) โดยให้นิสิตเขียนรายงาน เกี่ยวกับประสบการณ์ที่นิสิตได้เรียนรู้และความคิด ที่ได้เข้าร่วมโปรแกรม แบบบันทึกการเรียนรู้และ ความคิดเห็นของนิสิตผ่านการตรวจสอบความตรง ตามเนื้อหาจากประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ก่อน นำไปใช้ในการทดลอง

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตที่มี ต่อโปรแกรมศิลป์ 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตและต่อผู้วิจัย แบ่งเป็น 2 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 25 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณ ค่า (Rating Scale) จำนวน 25 ข้อ โดยให้นิสิต ประเมินจากประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ได้รับเมื่อ สิ้นสุดสิ้นการทดลองทั้ง 12 ครั้ง ว่าได้รับความรู้ ประสบการณ์มากน้อยเพียงใด รวมถึงการจัด

กิจกรรมของผู้วิจัย โดยแบ่งความคิดเห็นเป็นระดับ 5 ระดับ ได้แก่ ความคิดเห็นในระดับ “มากที่สุด” ให้ 5 คะแนน ความคิดเห็นในระดับ “มาก” ให้ 4 คะแนน ความคิดเห็นในระดับ “ปานกลาง” ให้ 3 คะแนน ความคิดเห็นในระดับ “น้อย” ให้ 2 คะแนน และความคิดเห็นในระดับ “น้อยที่สุด” ให้ 1 คะแนน ส่วนตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิด จำนวน 3 ข้อ ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นหรือข้อ เสนอแนะเพิ่มเติม โดยผู้ตอบสามารถแสดงความคิด เห็นได้อย่างอิสระเกี่ยวกับความรู้สึกและสิ่งที่ได้เรียนรู้/ ประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจน ความรู้สึกและข้อเสนอแนะที่มีการจัดกิจกรรม

การทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ผลของโปรแกรมศิลป์ 5 เพื่อ พัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขต บางเขน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากหัวหน้าภาควิชา จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ถึงคณบดีคณะ มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อขออนุญาตในการดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวม ข้อมูล ซึ่งมีนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ที่ลงเรียนวิชา ของคณะมนุษยศาสตร์ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2557 เป็นกลุ่มตัวอย่างและขออนุญาตใช้สถานที่ใน การดำเนินการทดลอง

2. ให้นิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ที่ลง เรียน 01387101: ศิลปะการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2557 ทำแบบวัดความ รับผิดชอบต่อสังคม แล้วคัดเลือกนิสิตที่ได้คะแนน จากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมน้อยกว่าเกณฑ์ จำนวน 40 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และ กลุ่มควบคุมกลุ่มละ 20 คน

3. ผู้วิจัยดำเนินกิจกรรมกับนิสิตกลุ่มทดลอง

ด้วยตนเองตามโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นเวลา 12 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที ส่วนนิสิตกลุ่มควบคุมไม่ได้เข้าร่วมในกิจกรรม ๒

4. นิสิตกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม ทำแบบบันทึกการเรียนรู้และความคิดเห็นของนิสิต เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองโปรแกรม ๒ ในแต่ละครั้ง เพื่อผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากนิสิตมาวิเคราะห์เนื้อหา และทราบถึงสิ่งที่นิสิตได้เรียนรู้ ความคิด ความรู้สึก และความต้องการของนิสิตที่มีต่อกิจกรรมในแต่ละครั้ง

5. เมื่อผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามที่ได้กำหนดไว้แล้ว ผู้วิจัยนำแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดนิสิตก่อนการทดลอง มาทำการวัดนิสิตทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังจากทดลอง รวมทั้งให้นิสิตกลุ่มทดลองตอบแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้ง 12 ครั้ง และต่อผู้วิจัย

6. นำคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบของนิสิตกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม และวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความรับผิดชอบต่อระหว่างนิสิตกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

7. นำข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตกลุ่มทดลองที่มีต่อโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม มาวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปข้อเสนอนี้จากการเข้าร่วมกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล

หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตกลุ่ม

ทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลอง

2. สถิติสำหรับการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคม โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความสอดคล้องภายใน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach' Alpha Reliability Coefficients)

3. สถิติที่ใช้ตรวจสอบสมมติฐาน โดยทดสอบความแตกต่างของคะแนนต่อไปนี้

3.1 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองซึ่งไม่เป็นอิสระต่อกันโดยใช้สถิติ Non Parametric Statistics (The Wilcoxon Matches Pairs Signed Rank Test)

3.2 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคม ของนิสิตกลุ่มควบคุมก่อนและหลังการทดลองซึ่งไม่เป็นอิสระต่อกันโดยใช้สถิติ Non Parametric Statistics (The Wilcoxon Matches Pairs Signed Rank Test)

3.3 ทดสอบความแตกต่างของคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคม ของนิสิตกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมซึ่งเป็นอิสระต่อกันโดยใช้ด้วยสถิติ Non Parametric Statistics (The Mann-Whitney U Test)

4. สรุปเนื้อหา (Summary Content) ต่อไปนี้

4.1 สรุปเนื้อหาจากแบบบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละครั้ง โดยทำการสรุปและประเมินสิ่งที่นิสิตได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมแต่ละครั้งด้วยการบรรยาย

4.2 สรุปเนื้อหาจากแบบสอบถามความคิดเห็น

เห็นของนิสิตกลุ่มทดลองที่มีต่อโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม และต่อผู้วิจัย ด้วย การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสรุปข้อคิดเห็นอื่นๆ เพื่อประเมินสิ่งที่นิสิตได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมฯ ด้วยการบรรยาย

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน เป็นการศึกษาวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยใช้รูปแบบที่มีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งมีการวัดตัวแปรตามก่อน

ทดลองและหลังทดลอง นิสิตในกลุ่มทดลองมีจำนวน 20 คน และนิสิตในกลุ่มควบคุมมีจำนวน 20 คน วัดตัวแปรตาม คือคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคม ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม มีผลการวิจัย ดังนี้

1. เมื่อเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตกลุ่มทดลอง พบว่าภายหลังการทดลอง นิสิตกลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลองโดยการทดสอบด้วยสถิติ Non Parametric Statistics (The Wilcoxon Matches Pairs Signed Rank Test)

กลุ่มทดลอง	อันดับที่ของผลต่างคะแนน	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ผลรวม	z	P
			อันดับที่	อันดับที่		
ก่อนการทดลอง	อันดับที่ของผลต่างที่มีเครื่องหมายลบ	1	3.00	3.00	-3.809	.00
หลังการทดลอง	อันดับที่ของผลต่างที่มีเครื่องหมายบวก	19	10.00	207.00		
รวม			20			

2. เมื่อเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าภายหลังการทดลอง นิสิตกลุ่ม

ทดลองมีคะแนนจากแบบวัดโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ภายหลังจากทดลองโดยการทดสอบด้วยสถิติ Non Parametric Statistics (The Mann-Whitney U Test)

กลุ่ม	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	Z	p
กลุ่มทดลอง	20	175.10	20.97	-0.555	.579
กลุ่มควบคุม	20	148.80	23.78		

อภิปรายผล

การอภิปรายผลครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ผลของการใช้โปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม 2) ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมและต่อผู้วิจัย

1. การเข้าร่วมโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่าภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรม ๙ นิสิตกลุ่มทดลองมีคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคม สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และนิสิตกลุ่มทดลอง มีคะแนนจากแบบวัดความรับผิดชอบต่อสังคม สูงกว่านิสิตกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน จากผลการทดลองดังกล่าว แสดงว่าโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถพัฒนาให้นิสิตมีความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาครั้งนี้อธิบายได้ว่าโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถพัฒนาการความรับผิดชอบต่อสังคมได้จริง ด้วยการยึดหลักศีล 5 แบบใหม่มาเป็นพื้นฐานของกิจกรรม

การสร้างกิจกรรมของโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้วิจัยใช้แนวคิดโดยยึดหลักศีล 5 แบบใหม่

โปรแกรมศีล 5 ประสิทธิภาพของโปรแกรมศีล ๕๙ ช่วยให้นิสิตได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญ และทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับ จึงทำให้พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตกลุ่มทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง และเชื่อว่านิสิตจะสามารถนำความรับผิดชอบต่อสังคมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งประสิทธิภาพของโปรแกรมศีล 5 นั้นอาจเนื่องมาจากรูปแบบกิจกรรมที่ใช้เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของนิสิตทุกคน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิมล ว่องวานิช และคณะ (2549) ได้ระบุถึงยุทธวิธีที่ทำให้การพัฒนาคุณลักษณะด้านคุณธรรมความรับผิดชอบต่อสังคมประสบความสำเร็จ ยุทธวิธีที่ใช้กระบวนการกลุ่ม และใช้ตัวแบบที่ดี และอีกปัจจัยหนึ่งคือ การออกแบบกิจกรรมตามแนวคิดของผู้วิจัยที่เป็นหัวใจของการพัฒนาพฤติกรรมที่มุ่งหวัง ซึ่งประกอบด้วย 2.1 การบูรณาการกิจกรรมเข้ากับรายวิชา หรือสอดแทรกกิจกรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนรายวิชา 2.2.การสร้างแรงจูงใจนักศึกษาด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ แบบฝึก เกม การแข่งขัน ร้องเพลง บทบาทสมมติ 2.3 การสร้างความตระหนักถึงคุณค่าพฤติกรรมด้วยถามคำถามเชิงวิเคราะห์เพื่อแลกเปลี่ยน และสะท้อนความคิดเห็นนักศึกษา 2.4 การสรรสร้างการมีส่วนร่วมของนักศึกษาในการกำหนดกติกา เงื่อนไข

กิจกรรม และการประเมินพฤติกรรมตนเอง 2.5 การเสริมแรงบวกด้วยรูปที่นำหลากหลาย และมีความต่อเนื่อง 2.6 การมอบหมายให้ปฏิบัติในพฤติกรรมที่มุ่งหวัง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ Character Education Partnership (2005) ที่ได้เสนอว่าไม่มีทางใดทางหนึ่งเพียงทางเดียวในการจัดคุณลักษณะของศึกษาให้มีประสิทธิภาพแต่มีหลักการสำคัญ 11 ประการ เช่น การทำให้ ผู้เรียนเห็นความสำคัญของคุณลักษณะที่ดี การใช้วิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเอง ผนวกการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนกับวิชาที่สอน พยายามส่งเสริมแรงจูงใจในตัวผู้เรียน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมในโปรแกรมศีล 5 ๆ ก็ยึดกระบวนการกลุ่มเป็นหลัก และมีการใช้ตัวแบบที่ผู้วิจัยเสนอขึ้นและนิสิตเสนอเอง

2. การอภิปรายความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม และต่อผู้วิจัย เมื่อเสร็จสิ้นการทดลองโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมฯ ครบทั้งหมด 12 ครั้ง จากการสรุปเนื้อหาแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตพบว่า นิสิตมีความคิดเห็นต่อโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม อยู่ในระดับดีถึงระดับดีมาก (ระหว่าง 4.25 – 4.85) แสดงว่านิสิตที่ได้เข้าร่วมโปรแกรม ฯ ได้ได้รับความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม คือ มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญ ทราบถึงประโยชน์ของการมีความรับผิดชอบต่อสังคม และทำให้ นิสิตเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเกี่ยวกับการมีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแบบสอบถามความคิดเห็นต่อโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม ว่าผู้วิจัยมีความพร้อม มีการเตรียมตัว

และมีความสามารถในการดำเนินกิจกรรม สามารถสอดแทรกความรู้ แง่คิดและข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างการทำกิจกรรมจึงทำให้นิสิตได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาผลของโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของ นิสิตปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขนพบว่า สามารถพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตได้ ดังนั้นโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถช่วยให้อาจารย์ หรือบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับนิสิตปริญญาตรีนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม โดยผู้ใช้อาจปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของระดับวัย ช่วงชั้น และระดับการศึกษา อีกทั้งควรศึกษาและทำความเข้าใจเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมให้ละเอียด เพื่อที่จะทำการนำไปใช้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ในการดำเนินโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิต ผู้วิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมที่ทำเป็นกลุ่มจะทำให้ นิสิตได้ร่วมกัน แสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสังคม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นิสิตมีส่วนร่วมมากขึ้น และได้ฝึกรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองภายในกลุ่ม พร้อมทั้งทำในสิ่งที่ได้รับมอบหมายอย่างสุดความสามารถ ซึ่งนับว่าเป็นการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อกลุ่มได้อย่างดี และหากได้รับการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง นิสิตก็จะสามารถเรียนรู้ที่จะมีความรับผิดชอบต่อสังคมที่ใหญ่ขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาโปรแกรมศีล 5 เพื่อพัฒนา

ความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมแตกต่างจากองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมในการวิจัยครั้งนี้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม 2) ด้านการเสียสละต่อส่วนรวม 3) ด้านการปฏิบัติตามหลักคุณธรรม เนื่องจากความรับผิดชอบต่อสังคมนี้ มีองค์ประกอบที่มีการนิยามไว้หลากหลาย และแตกต่างกันตามบริบท และที่เห็นทัศนคติต่อการเคารพสิทธิส่วนบุคคล การรักษากฎหมายหรือการปฏิบัติตามกฎหมาย เป็นต้น เพื่อ

พัฒนาการของความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตในองค์ประกอบที่มีความแตกต่างกันออกไป

2. ควรศึกษาโปรแกรมการศีล 5 เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมกับนิสิตระดับอื่นๆ และแยกแยะศึกษาองค์ประกอบของศีล 5 แต่ละข้อว่าส่งผลต่อความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละด้านอย่างไร อีกทั้งมีการติดตามผลเป็นระยะ เพื่อดูความคงทนของพฤติกรรม และเป็นการพัฒนานิสิตให้เติบโตเป็นประชากรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและขับเคลื่อนอนาคตที่ดีของสังคมไทยต่อไป

บรรณานุกรม

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทธรรมมิก จำกัด.
- วัลลภา เฉลิมวงศ์สาเวช. (2555). ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรอุดมศึกษา (Corporate social responsibility in higher education), *วารสารนักบริหาร*. 32 (4), 116–122.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2556). *จิตวิทยาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.(2554). *เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์* (Online). <http://www.qa.ku.ac.th/Download/ku26052554.pdf>, สืบค้น 12 กรกฎาคม 2556.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *มหาวิทยาลัยกับความรับผิดชอบต่อสังคม (University Social Responsibility: USR) (Online)*.http://www.mua.go.th/data_pr/data_sumate_52/Retreat_4.pdf, สืบค้น 11 กันยายน 2557.
- Kasetsart University Council. (2011). *Uniqueness and Identity of Kasetsart University*. (Online). <http://www.qa.ku.ac.th/Download/ku26052554.pdf>, สืบค้น 12 July 2006.
- Office of Higher Education Commission. 2009. *University Social Responsibility: USR*. . http://www.mua.go.th/data_pr/data_sumate_52/Retreat_4.pdf, สืบค้น 11 September 2014.
- Pathumpidok (P.A. Payutto). (2003). *Buddha Dhamma*. 10th Edition. Bangkok: Sahadhammika Publishing.
- Surang Kowtakul. (2010). *Educational Psychology*. 11th Edition. Bangkok: Chulalongkorn University Printing.
- Wallapa Chalermwongsawate. (2012). Corporate social responsibility in higher education. *Executive Journal*. 32 (4), 116–122.